

ضرورت سنجی مشاوره و هدایت آموزشی در دستیابی به فرصتهای شغلی مطلوب توسط کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای استان خوزستان

علی کرم پور^۱ (نویسنده مسؤل)

عبدالنبی سواعدی^۲

مریم عینی^۳

چکیده

هدف اصلی این پژوهش بررسی ضرورت مشاوره و هدایت آموزشی در دستیابی به فرصتهای شغلی مطلوب توسط کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای استان خوزستان و آرایه ی الگوی مناسب مشاوره و هدایت تحصیلی با تکیه بر نظر خبرگی متخصصان است. برای این منظور پرسشنامه ای تهیه و پس از تعیین روایی صوری و محتوایی و اطمینان از پایایی آن، داده ها از نمونه های مورد مطالعه ۲۴۰ نفر (شامل ۲۰۰ نفر کارآموز و ۴۰ نفر مربی مراکز آموزش فنی و حرفه ای استان خوزستان) که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند، جمع آوری شد. این داده ها با توجه به سؤالهای پژوهش و با استفاده از روش های آمار توصیفی (میانگین، درصد و فراوانی) و آمار استنباطی (آزمون T تک نمونه ای مستقل) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتیجه ی بدست آمده نشان داد که آگاهی کارآموزان از فرصت های شغلی موجود در بازار کار در سطح پایینی است. و بر همین مبنا، مربیان مراکز آموزشی بر ضرورت مشاوره و هدایت آموزشی در جهت دستیابی به فرصت های شغلی مناسب تأکید داشتند. الگوی آموزشی مناسب برحسب نیازهای بازار کار ، طول دوره و شکل نظام، محتوای درسی، شیوه های مشاوره با استفاده از نظر اعضای اساتید اعتباریابی شد. در نهایت براساس یافته های پژوهش، برنامه درسی «مشاوره و هدایت آموزشی با رویکرد آشنایی با فرصتهای شغلی مطلوب» برای کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای پیشنهاد شد.

کلید واژگان: مشاوره و هدایت آموزشی، فرصتهای شغلی ، کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای.

۱. دکتری مدیریت استراتژیک، رییس دانشگاه علمی کاربردی شوشتر، ۰۹۱۶۶۱۶۲۱۴۷ و karampour۸۲@yahoo.com

۲. کارشناس ارشدعلوم کامپیوتری سیستمهای هوشمند ، مدیرکل آموزش فنی و حرفه ای استان خوزستان، ۰۹۱۶۹۱۵۸۸۹۷، saved.۵۷۵۹@gmail.com

۳. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، مدرس دانشگاه علمی کاربردی شوشتر، ۰۹۱۶۳۴۷۵۰۱۱ و m_eini۶۱@yahoo.com

Survey necessary advice and guidance training in acquiring favorable job opportunities and vocational training centers by students in Khuzestan province

Ali karampour (Responsible Writer)^۱

Abdenabi Savaedy^۲

Maryam eini^۳

Abstract

The main objective of this research was to evaluate the necessity of consulting and educational guidance in achieving optimal job opportunities for vocational training centers by students in Khuzestan province And Providing appropriate counseling and academic guidance pattern based on the expert opinion of its experts. To this end, questionnaires were prepared, determined face and content validity and reliability of data from samples of ۲۴۰ people (including ۲۰۰ students and ۴۰ educator training centers, vocational province) using a sampling method were selected randomly, were collected. This data, according to the research questions and by using descriptive statistics (mean, percentage and frequency) and inferential statistics (single-sample T-test) were analyzed. The result showed that students' awareness of career opportunities in the labor market is low. And on this basis, the need for advice and guidance teachers training centers in order to achieve a suitable job opportunity was emphasized. Proper educational model based on labor market needs, duration and shape of the system, curricula, methods of consultation with faculty members validated. Finally, based on the research findings, curriculum "Introduction to Careers advice and guidance education approaches desirable" for trainees, vocational training centers was proposed.

Keywords: counseling and educational guidance, career opportunities, vocational training centers and trainees.

^۱ Strategic Management Ph.D. President of the Shushtar elmi karbourdi University; ۰۹۱۶۶۱۶۲۱۴۷ , karampour^{۸۲}@yahoo.com

^۲ Master of Computer Science Intelligent Systems; Director General of Technical and Vocational Education in Khuzestan Province; saved.۵۷۵۹@gmail.com, ۰۹۱۶۹۱۵۸۸۹۷

^۳ Educational management Masters, teacher of the Shushtar elmi karbourdi University, ۰۹۱۶۳۴۷۵۰۱۱, m_eini^{۶۱}@yahoo.com

۱. مقدمه

انسان تنها موجودی است که با هم‌نوعان خود به تبادل نظر می‌پردازد و برای شناخت و حل مشکلات خود با آنان مشورت و از راهنمایی آنان استفاده می‌کند. راهنمایی و مشورت در طول زندگی آدمیان مطرح بوده و آنان با کسانی که مورد قبول و اعتمادشان بوده مشورت می‌کرده‌اند (۱). با توسعه علوم انسانی و رشد علوم رفتاری به راهنمایی و مشاوره به عنوان شاخه‌ای مستقل از علوم رفتاری توجه شد. امروزه راهنمایی و مشاوره به صورت حرفه‌ای یاورانه برای کمک به افرادی است که در رشد، سازگاری، تصمیم‌گیری، روابط خانوادگی، مهارت‌های اجتماعی و شیوه زندگی مشکلاتی دارند و مشاوره به این افراد کمک می‌کند تا راه حل مناسبی برای مشکلات بیابند. بشر امروز در یک دوره پیچیده زندگی می‌کند، یکی از مشخصات این دوره، تخصصی شدن مسائل و وابستگی افراد به یکدیگر جهت استفاده از تخصص آنها برای تداوم یک زندگی متعادل است. وظیفه مراکز آموزشی، در آماده کردن کارآموزانی که نیروی انسانی فردا تلقی می‌شوند، برای مواجهه و سازگاری با مقتضیات بازارکار که از حساسیت ویژه‌ای برخوردار است بسیار حساس و سنگین است (۶)

یکی از مراکز آموزشی که تربیت نیروهای ماهر و متخصص مورد نیاز جامعه را برعهده دارد مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای می‌باشد. آموزش فنی و حرفه‌ای، آموزشی است که دانش و مهارت‌های عملی مورد نیاز برای کسب و کاری خاص، استخدام یا کسب مهارت و تخصص را ارائه می‌دهد. این نوع آموزش به جنبه‌هایی از آموزش اشاره دارد که به کسب مهارت‌های کاربردی و عملی و دانش علمی پایه درباره شغل منجر میشود (۲)؛ به عبارت دیگر آموزش‌های کاربردی، آموزش‌هایی است که با هدف ارتقاء و انتقال دانش کار،

ایجاد مهارتها، افزایش بهره وری، روزآمد کردن و ارتقای معلومات و تجربه های شاغلان، رشد استعداد های بارز و فعلیت بخشیدن استعدادهای نهفته برای تصدی مشاغل و حرفه های گوناگون انجام میشود، تا توانایی افراد را برای انجام دادن کاری که به آنان محول میشود به سطح مطلوب برساند (بیهقی و رضوانی، ۱۳۸۳). به این ترتیب مشاوره تحصیلی و شغلی با شناخت کارآموزان در زمینه های گوناگون شغلی و تحصیلی می تواند آنان را به رشته های تحصیلی مناسب راهنمایی کند و آنان را در حل مشکلات یاری دهد (۳).

۲. پیشینه مشاوره و هدایت آموزشی در جهان و ایران

پیش از انقلاب فرانسه در سال ۱۷۸۹ مساله شغل و حرفه به طبقه اجتماعی و وضع مادی افراد مربوط می شد. به معنی اینکه فرد برای انتخاب شغل باید متناسب به طبقه مشخصی بود و یا اینکه می توانست امتیاز احراز شغل معینی را از صنف مربوطه بخرد (۱۰).

بعد از اینکه اصل مساوات مطرح شد و برخورداری مساوی از مزایای اجتماعی و رسیدن به حرف و مشاغل با شرایط مساوی برای همگان امکان پذیر شد موضوع راهنمایی حرفه ای به میان آمد. در آمریکا در سال ۱۹۱۳ انجمن ملی هدایت حرفه ای بوجود آمد در این کشور در سال ۱۹۰۸ برای اولین بار راهنمایی حرفه ای بوسیله فرانک پارسونز با روش علمی انجام شد (۱۱).

در اروپا به سال ۱۹۱۴ برای نخستین بار اصطلاح راهنمایی حرفه ای در بروکسل در یک کنگره عنوان شد و در اوائل قرن بیستم راهنمایی حرفه ای در کشورهای مختلف جهان مطرح گردید. کلاپارد در سویس به سال ۱۹۱۴ مرکز راهنمایی حرفه ای را تاسیس کرد. در بلژیک از سال ۱۹۱۴ به بعد مراکز راهنمایی حرفه ای تاسیس شد (۹).

در فرانسه از سال ۱۹۱۳ مقدمات مطالعه در مسائل راهنمایی حرفه ای آغاز شد . در سال ۱۹۲۸ موسسه ملی راهنمایی حرفه ای در پاریس تاسیس شد . در ایران مساله راهنمایی از سال ۱۳۳۷ مطرح شد و راهنمایی حرفه ای نیز پس از آن مورد توجه قرار گرفت. از سال ۱۳۵۰ برنامه راهنمایی تحصیلی به مرحله اجرا در آمد(۳).

مشاوره تحصیلی قبل از پیروزی انقلاب

در ایران مساله راهنمایی و مشاوره و تهیه مقدمات آن بین سالهای ۱۳۳۷ تا ۱۳۵۰ شروع شد و جریان پیدا کرد. از سالهای ۱۳۳۷ با برگزاری سمینارهای متعددی طرح مشاوره و راهنمایی در آموزش و پرورش مطرح شد و نیز تربیت نیروی مشاوره در دانشگاهها و تهیه ابزار کار مشاوران، دوره‌های کارآموزی ضمن خدمت، تهیه وظایف و طرح و جانداختن آن از جمله اقدامات بعدی در این دوره بوده‌است. برای پیشرفت و گسترش این طرح اقدامات متعددی انجام شد. دوره‌هایی ترتیب داده شد تا دست اندرکاران تعلیم و تربیت با برنامه راهنمایی آشنا شوند. اعزام مشاوران به مدارس، تهیه مقالات و بروشورهای مختلف، تهیه پرونده‌های تحصیلی و تربیتی، تهیه پرسشنامه‌های مختلف و ایجاد مراکز مشاوره و راهنمایی در برخی از مراکز استانها از جمله اقداماتی است که در این دوره به عمل آمد(۴).

در سالهای ۱۳۳۷ و ۱۳۳۸ کنفرانسهایی که در مشهد و آبادان تشکیل یافتند لزوم راهنمایی در مدارس را تاکید کردند. تا اینکه در سالهای ۱۳۴۴ و ۱۳۴۵ در دانشسرای عالی تهران درس مشاوره و راهنمایی جزو دروس رسمی قرار گرفت. از مهر ماه ۱۳۵۰ که اولین کلاس دوره راهنمایی تحصیلی تشکیل شد تا ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ که انقلاب اسلامی به پیروزی رسید در زمینه اجرای برنامه راهنمایی، فعالیتهای زیادی صورت گرفت

که آشنا ساختن والدین و مربیان و دانش آموزان با برنامه‌های مشاوره و راهنمایی به اعزام مشاورین به مدارس، تهیه پرونده تحصیلی، تست و اجرای آنها از آن جمله می‌باشد(۴).

مشاوره تحصیلی بعد از پیروزی انقلاب

پس از پیروزی انقلاب اسلامی برنامه راهنمایی با توجه به اهداف جدید مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت و نتیجه آن سیستم معلم - مشاور بود که هم به تدریس و هم به مشاوره می‌پرداختند. پس از مدتی برای تهیه هدفهای هماهنگ با اهداف انقلاب برنامه راهنمایی و مراکز مشاوره حذف و تحلیل گردید؛ و به جای آن طرح مربیان پرورشی با عنوان متولیان انقلاب در مدارس طرح ریزی و اجرا شد. این طرح به تدریج مسئولان را متوجه نیاز به مشاوره و راهنمایی در مدارس نمود. تا اینکه در سال ۱۳۶۴ هسته‌های مشاوره و راهنمایی مجدداً در مناطق آموزش و پرورش تاسیس گردید. در حال حاضر برنامه‌های مشاوره‌ای مدارس به سمت تخصصی شدن و خدمات مشاوره‌ای سوق داده شده‌است و طرحهایی چون «طرح احیا نقش مشاوره‌ای معلمان» در حال اجرا است(۴).

مشاوره تحصیلی در زمینه انتخاب رشته و راهنمایی شغلی

در این زمینه مشاور به دانش آموز کمک می‌کند با اطلاع از ویژگیها و شرایط خود، رشته‌ها و شرایط جامعه تصمیم مناسبی در مورد انتخاب رشته تحصیلی اش اتخاذ کند. چنین فرایندی چه در سال اول دبیرستان و برای انتخاب رشته تحصیلی دوره متوسط صورت بگیرد و چه برای انتخاب رشته دانشگاهی تفاوت چندانی نمی‌کند. آشنایی مشاور با ویژگیها و مقررات موجود مربوط به هر دوره (متوسط یا دانشگاهی) بسیار حائز اهمیت است. مشاور تلاش می‌کند علاوه بر اینکه مراجع را از جنبه‌های مختلف هوشی، استعداد و علایق

شناسایی کند بلکه این شناخت را با شناختهای خود دانش آموز درهم می‌آمیزد و با در نظر گرفتن مقررات بیرونی و شرایط ویژه جامعه اقدام به تصمیم‌گیری کنند(۵).

ویژگیهای خود دانش آموز که باید شناسایی شوند عبارتند از: میزان بهره‌های هوشی، نمرات تحصیلی او، تعیین نقاط قوت و ضعف او در دروس مختلف، بررسی علایق و استعدادهای او در زمینه رشته‌ها و مشاغل. برای اینکار گاهی مشاور از آزمونهای چون تست هوش، آزمون رغبت سنج و آزمونهای سنجش استعداد کمک می‌گیرد. از سوی دیگر باید دانش آموز شناخت کاملی نیز از خود رشته تحصیلی بدست آورد. اینکه چه دروسی در آن مطالعه می‌شوند، آینده شغلی آن چیست؟(۶)

۳. هدف پژوهش

با توجه به اینکه در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای مانند بسیاری از مراکز آموزشی موضوع مشاوره و هدایت آموزشی کارآموزان جهت دستیابی به فرصتهای شغلی مناسب نادیده گرفته شده است، لذا در این پژوهش ابتدا لزوم مشاوره و هدایت آموزشی، و در ادامه الگوی مشاوره و هدایت آموزشی مناسب در محورهای هدف، شکل نظام و طول دوره، محتوای درسی و روشها و فنون مشاوره در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای بررسی خواهد شد. بنابراین هدف پژوهشگران در این پژوهش پیدا کردن پاسخ به این سؤال است " آیا مشاوره و هدایت آموزشی برای کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای استان خوزستان ضرورت دارد؟ و در صورت ضرورت مشخصه‌ها و محتوای درسی آن چیست؟ در همین راستا برای سوال‌های فرعی زیر پاسخ مناسبی پیدا خواهد شد:

۴. سوالات پژوهش

۱. آیا کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای استان خوزستان از نیازهای بازار کار آگاهی دارند؟

۲. آیا از دیدگاه مربیان، کارآموزان مراکز فنی و حرفه ای استان خوزستان به مشاوره و هدایت آموزشی

جهت دستیابی به فرصتهای شغلی مناسب نیاز دارند؟

۳. هدف مشاوره و هدایت آموزشی از دیدگاه مربیان در مراکز فنی و حرفه ای استان خوزستان

چیست؟

۴. شکل و نظام برنامه ی دوره ی مشاوره و هدایت آموزشی از دیدگاه مربیان چگونه است؟

۵. محتوای درسی مناسب برای مشاوره و هدایت آموزشی مراکز فنی و حرفه ای با توجه به نیازهای

بازار کار از دیدگاه مربیان و کارآموزان چیست؟

۶. مناسب ترین فنون مشاوره و هدایت آموزشی در مراکز فنی و حرفه ای از دیدگاه مربیان کدامند؟

۵. روش شناسی

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف در زمره ی پژوهش های کاربردی است. زیرا نتیجه ی آن در تدوین برنامه درسی

مشاوره و هدایت آموزشی برای مراکز آموزش فنی و حرفه ای کاربرد دارد. و از نظر روش گردآوری داده

ها، با توجه به اینکه به دنبال ارزیابی و قضاوت در مورد وضعیت موجود می باشد و وضعیت موجود را

توصیف می کند پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است.

۶. جامعه ی آماری و روش نمونه گیری

تمام مربیان و کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای استان همدان جامعه آماری این پژوهش را تشکیل

می دهند. از جامعه مورد مطالعه ۲۴۰ نفر (شامل ۲۰۰ نفر کارآموز و ۴۰ نفر مربی مراکز آموزش فنی و حرفه

ای استان خوزستان) با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند.

برای اندازه گیری متغیرهای این پژوهش، از دو پرسشنامه ی محقق ساخته استفاده شده است. پرسشنامه ی اول پرسشنامه کارآموزان است، که شامل ۶۰ سؤال و برای سنجش میزان آگاهی کارآموزان از نیازهای بازار کار تنظیم شده است. پرسشنامه دوم، پرسشنامه مربیان است که آن هم ۷۰ سؤال می باشد و برای تعیین الگوی آموزشی مطلوب تهیه شده است. این پرسشنامه براساس بررسی وضعیت موجود و با توجه به جدیدترین اطلاعات و یافته های نظری مشاوره و هدایت آموزشی یه صورت سؤال های بسته پاسخ طراحی شده است. جهت تعیین روایی محتوای و صوری ابزار اندازه گیری از دیدگاه مربیان و صاحب نظران استفاده شده است. میزان پایایی پرسشنامه ی این پژوهش به وسیله ی نرم افزار SPSS و از روش آلفای کرونباخ محاسبه شد. میزان پایایی پرسشنامه اول برابر ۰/۸۵، و میزان پایایی پرسشنامه دوم برابر ۰/۷۸. به دست آمده است.

برای تجزیه و تحلیل داده ها و پاسخ به سؤال های پژوهش، ابتدا از طریق آمار توصیفی به استخراج فراوانی و درصد فراوانی و محاسبه میانگین و انحراف استاندارد پرداخته شد، و در ادامه تفاوت بین برخی متغیرهای پژوهش و معنادار بودن آنها با استفاده از آزمون t تک نمونه ای یک متغیره تعیین شد. فرض پژوهشگر این بوده است: میانگین محاسبه شده بیش تر یا مساوی ۴.۵ می باشد. $H_1: \mu \geq 4.5$ سطح قضاوت معناداری و تفاوت در این پژوهش همه به صورت $(P < 0.05)$ است. کلیه کارهای آماری با استفاده از نرم افزار آماری SPSS انجام شد.

۷. یافته های پژوهش

بر اساس اطلاعات به دست آمده از مجموع کل ۲۰۰ نفر پاسخگو از بین کارآموزان، ۶۷.۵ درصد مرد و ۳۲.۵ درصد زن بوده اند، که از این تعداد ۴۵.۶ درصد از کمکهای مشاوره و هدایت آموزشی استفاده برده اند و

۵۴.۴ درصد از کمکهای مشاوره و هدایت آموزشی استفاده نبرده اند. و براساس داده های پژوهش از مجموع کل ۴۰ نفر پاسخگو از بین مریبان، ۴۳.۳ درصد زن و ۶۵.۷ درصد مرد بوده اند. به این ترتیب هر یک از سؤال های پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد:

۱. آیا کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای استان خوزستان از نیازهای بازار کار آگاهی دارند؟

جدول ۱. آزمون معنی داری میزان آگاهی کارآموزان از نیازهای بازار کار

ملاک آزمون: ۴.۵			انحراف استاندارد	میانگین	مؤلفه
سطح معنی داری	درجه ی آزادی	آماره آزمون t			
۰.۰۰۱	۵۲	۱.۲۱	۰.۸۱	۳.۲۵	آگاهی کارآموزان از نیازهای بازار کار

با توجه به جدول فوق مشخص است میانگین آگاهی کارآموزان از نیازهای بازار کار ۳.۲۵ است که مقداری کمتر از متوسط است. و همچنین با در نظر گرفتن مقدار آماره آزمون t (۱.۲۱ و ۵۹) کمتر از t بحرانی (۱.۹۶) است. در نتیجه با اطمینان ۹۵ درصد می توان بیان نمود میانگین آگاهی کارآموزان از نیازهای بازار کار کمتر از ۴.۵ است. یعنی آگاهی کارآموزان از نیازهای بازار کار در حد زیاد نیست.

۲. آیا از دیدگاه مریبان، کارآموزان مراکز فنی و حرفه ای استان خوزستان به مشاوره و هدایت آموزشی

جهت دستیابی به فرصتهای شغلی مناسب نیاز دارند؟

جدول ۲. آزمون معنی داری میزان ضرورت مشاوره و هدایت آموزشی از دیدگاه مریبان

ملاک آزمون: ۴.۵			انحراف استاندارد	میانگین	مؤلفه
سطح معنی داری	درجه ی آزادی	آماره آزمون t			

۰.۰۰۳	۲۱	۴.۲۵۳	۰.۴۵	۴.۸۰	ضرورت مشاوره و هدایت آموزشی
-------	----	-------	------	------	-----------------------------

با توجه به جدول فوق مشخص است با میانگین ۴.۸۰ بیش تر از حد متوسط بر مشاوره و هدایت آموزشی تأکید شده است. و همچنین با در نظر گرفتن مقدار آماره آزمون t (۴.۲۵۳) و درجه آزادی (۲۱) بزرگتر از بحرانی (۳.۶۵) است. در نتیجه با اطمینان ۹۵ درصد می توان بیان نمود میانگین نیاز به مشاوره و هدایت آموزشی بیشتر از ۴.۵ است. یعنی در حد زیادی مشاوره و هدایت آموزشی ضرورت دارد.

۳. هدف مشاوره و هدایت آموزشی در مراکز فنی و حرفه ای استان خوزستان از دیدگاه مربیان

چیست؟

ملاک آزمون: ۴.۵			انحراف استاندارد	میانگین	مؤلفه
سطح معنی داری	درجه ی آزادی	آماره آزمون t			
۰.۰۰۱	۲۴	۴.۴۱۲	۰.۴۱	۴.۷۴	اهداف مشاوره و هدایت آموزشی

همانطور که در جدول ۳ مشخص است، مربیان با میانگین ۴.۷۴ هدفهای تعیین شده برای مشاوره و هدایت آموزشی را تا حد زیادی تأیید نموده اند. با توجه به این که مقدار آماره آزمون ۴.۴۱۲ و درجه ی آزادی ۲۴ در سطح معناداری ۰.۰۰۲ بزرگتر از بحرانی است در نتیجه با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت میانگین هدفهای مشاوره و هدایت آموزشی از دیدگاه مربیان بیش تر از ۴.۵ است. یعنی اهداف مطرح شده برای مشاوره و هدایت آموزشی در حد زیاد و خیلی زیاد مورد تأیید مربیان بوده است.

۴. شکل و نظام برنامه ی دوره ی مشاوره و هدایت آموزشی از دیدگاه مربیان چگونه است؟

یافته های پژوهش بیانگر آن است که ارائه ی درس مشاوره و هدایت آموزشی جهت دستیابی به فرصتهای شغلی مناسب به عنوان بک دوره ی مجزای تحصیلی با ۹۲.۵ در سطح خیلی زیاد و زیاد مورد توافق مربیان

مراکز فنی و حرفه ای است. همچنین ۸۹.۲٪ از مربیان با ارائه ی درس مشاوره و هدایت آموزشی به عنوان چند واحد درسی در کنار درس های دیگر در سطح خیلی زیاد و زیاد توافق دارند. و مربیان با ارائه ی هر یک از مفاهیم مشاوره و هدایت آموزشی به عنوان قسمتی از سرفصل درس ها با ۷۴.۵٪ در سطح خیلی زیاد و زیاد توافق دارند. و همینطور مربیان با ارائه درس مشاوره و هدایت آموزشی به مدت ۳۴ ساعت و به صورت دو واحد درسی با ۶۵.۲٪ در سطح خیلی زیاد و زیاد موافقتند.

۵. محتوای درسی مناسب برای مشاوره و هدایت آموزشی مراکز فنی و حرفه ای با توجه به نیازهای

بازار کار از دیدگاه مربیان و کارآموزان چیست؟

جدول ۴. آزمون معنی داری میانگین محتوای درسی مناسب از دیدگاه مربیان و کارآموزان

مؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد	ملاک آزمون: ۴.۵			تفاوت میانگین بین دو گروه		
			آماره آزمون t	درجه ی آزادی	سطح معنی داری			
مربیان	۴.۵۴	۰.۰۲۱	۴.۴۱۲	۲۴	۰.۰۰۰	آماره آزمون t	درجه ی آزادی	سطح معنی داری
کارآموزان	۴.۶۵	۰.۱۲۴	۴.۳۲۱	۵۴	۰.۰۰۲	۱.۵۲	۷۸	۰.۰۰۱

با توجه به جدول فوق مشخص است که مربیان با میانگین ۴.۵۴ و کارآموزان با میانگین ۴.۶۵ محتوای درسی پیشنهاد شده برای درس مشاوره و هدایت آموزشی را تایید نموده اند. و با توجه به این که مقدار آماره ی آزمون در هر دو گروه در سطح معناداری ۰.۰۵ بزرگ تر از t بحرانی یعنی ۱.۹۶ است. بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد میانگین محتوای درسی پیشنهادی برای درس مشاوره و هدایت آموزشی در هر دو گروه با بیش تر از ۴.۵ تایید شده است. و در حد خیلی زیاد و زیاد مورد تأیید است. و با توجه به تفاوت بین میانگین دو

گروه که ۱.۵۲ و از t بحرانی ۱.۹۶ کوچکتر است بین میانگین ها تفاوت معناداری وجود ندارد و هر دو گروه در مورد محتوای درسی مشاوره و هدایت آموزشی توافق دارند.

۶. مناسب ترین فنون مشاوره و هدایت آموزشی در مراکز فنی و حرفه ای از دیدگاه مربیان کدامند؟

جدول ۵. آزمون معنی داری میانگین روش ها و فنون مشاوره و هدایت آموزشی از دیدگاه مربیان

مؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد	ملاک آزمون: ۴.۵		
			آماره آزمون t	درجه ی آزادی	سطح معنی داری
فنون مشاوره و هدایت آموزشی	۴.۶۱	۰.۲۵۳	۳.۲۱۰	۳۲	۰.۰۰۴

همان طور که در جدول فوق مشخص است، مربیان با میانگین ۴.۶۱ روش ها و فنون پیشنهادی برای مشاوره و هدایت آموزشی کارآموزان جهت دستیابی به فرصتهای شغلی مناسب را تأیید نموده اند. با توجه به مقدار آماره آزمون ۳.۲۱۰ با درجه ی آزادی ۳۲ و سطح معناداری ۰.۰۰۴ که بزرگتر از t بحرانی ۱.۹۶ است ، می توان نتیجه گرفت با احتمال ۹۵ درصد روش ها و فنون مشاوره و هدایت آموزشی پیشنهاد شده مورد تأیید مربیان است.

۸. بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی ضرورت مشاوره و هدایت آموزشی در دستیابی به فرصتهای شغلی مطلوب توسط کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای استان خوزستان و آرایه ی الگوی مناسب مشاوره و هدایت تحصیلی با تکیه بر نظر خبرگی متخصصان انجام شد. و نتایج زیر به دست آمد:

۱. میانگین آگاهی کارآموزان از نیازهای بازار کار ۳.۲۵ است که مقداری کمتر از متوسط است. و

همچنین با در نظر گرفتن مقدار آماره آزمون t (۱.۲۱ و ۵۹) کمتر از t بحرانی (۱.۹۶) است. در نتیجه

با اطمینان ۹۵ درصد می توان بیان نمود میانگین آگاهی کارآموزان از نیازهای بازار کار کمتر از ۴.۵ است. یعنی آگاهی کارآموزان از نیازهای بازار کار در حد زیاد نیست.

زندگی، ۱۳۶۹ در پژوهش بر روی یک هزار نفر دانش آموز دبیرستانی دختر و پسر رشته های علوم تجربی و ریاضی - فیزیک حاکی نشان داد که ۷۸/۳ درصد دانش آموزان علاقه مند به شرکت در گروه های راهنمایی و مشاوره تحصیلی شغلی بوده اند. همچنین در برآورد دیگری از دانش آموزان، مشخص شد که قریب ۴۵/۴۹ درصد محصلان به رشته تحصیلی - شغلی دوم برای خود نیندیشده اند. این امر حاکی از عدم انعطاف پذیری در برنامه ریزی تحصیلی - شغلی و اشاره به وظیفه اصلی نظام آموزشی است که باید نوجوانان را در درک وجودی خویش و واقعیت های موجود یاری نماید.

پریدیهر - راث و نت (Prediyer, Roth and Neth) نیز در پژوهشی پیرامون پیشرفت شغلی ۲۸۰۰۰ دانش آموز (۱۹۷۳) پی بردند که قریب ۳/۴ درصد دانش آموزان دبیرستان در زمینه برنامه ریزی شغلی احتیاج به کمک دارند. آگاهی اندک دانش آموزان در مورد گزینه های شغلی و فرایند برنامه ریزی شغلی، نشان می دهد که وقت و توان زیادی به صورت تردید و سردرگمی به هدر می رود و این امر به صورت از دست دادن مشاغل، کاهش تولید و بیگانگی فرد، تأثیر مستقیمی بر اجتماع باقی می گذارد.

۲. میانگین ۴.۸۰ بیش تر از حد متوسط بر مشاوره و هدایت آموزشی تأکید شده است. و همچنین با در نظر گرفتن مقدار آماره آزمون $t(۴.۲۵۳)$ و درجه آزادی (۲۱) بزرگتر از t بحرانی (۳.۶۵) است. در نتیجه با اطمینان ۹۵ درصد می توان بیان نمود میانگین نیاز به مشاوره و هدایت آموزشی بیشتر از ۴.۵ است. یعنی در حد زیادی مشاوره و هدایت آموزشی ضرورت دارد. که با نتایج پژوهش غنی فر، ۱۳۸۶ همسو است.

بری فیلد (Brayfield) در تحقیق خود (۱۹۴۸)، نتیجه گرفته است افرادی که پیش از انتخاب شغل، درباره مشاغل متعدد اطلاعات وسیعی داشتند، در مقایسه با کسانی که فاقد چنین اطلاعاتی بودند مشاغل مناسب تری انتخاب نموده اند. همین تحقیق نشان می دهد افرادی که از طریق شرکت در گروه، موفق به شناسایی مشاغل و انتخاب شغل خود شده اند، در مقایسه با کسانی که بدون داشتن اطلاعات کافی، شغلی را برگزیده اند در حل مشکلات خود موفق ترند و نیز رضایت بیشتری از شغل انتخابی خود دارند. همچنین این افراد خودشناسی بهتر و دقیق تری نسبت به کسانی دارند که در چنین گروهی شرکت نداشته اند.

۳. مریبان با میانگین ۴.۷۴ هدفهای تعیین شده برای مشاوره و هدایت آموزشی را تا حد زیادی تأیید نموده اند. با توجه به این که مقدار آماره آزمون ۴.۴۱۲ و درجه ی آزادی ۲۴ در سطح معناداری ۰.۰۰۲ بزرگتر از t بحرانی است در نتیجه با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت میانگین هدفهای مشاوره و هدایت آموزشی از دیدگاه مریبان بیش تر از ۴.۵ است. یعنی اهداف مطرح شده برای مشاوره و هدایت آموزشی در حد زیاد و خیلی زیاد مورد تأیید مریبان بوده است. که با پژوهش زندی پور، ۱۳۸۵ همسو می باشد.

۴. یافته های پژوهش بیانگر آن است که ارائه ی درس مشاوره و هدایت آموزشی جهت دستیابی به فرصتهای شغلی مناسب به عنوان بک دوره ی مجزای تحصیلی با ۹۲.۵ در سطح خیلی زیاد و زیاد مورد توافق مریبان مراکز فنی و حرفه ای است. همچنین ۸۹.۲ از مریبان با ارائه ی درس مشاوره و هدایت آموزشی به عنوان چند واحد درسی در کنار درس های دیگر در سطح خیلی زیاد و زیاد توافق دارند. و مریبان با ارائه ی هر یک از مفاهیم مشاوره و هدایت آموزشی به عنوان قسمتی از سرفصل درس ها با

۷۴.۵ در سطح خیلی زیاد و زیاد توافق دارند. و همینطور مربیان با ارائه درس مشاوره و هدایت آموزشی به مدت ۳۴ ساعت و به صورت دو واحد درسی با ۶۵.۲ در سطح خیلی زیاد و زیاد موافقتند.

۵. مربیان با میانگین ۴.۵۴ و کارآموزان با میانگین ۴.۶۵ محتوای درسی پیشنهاد شده برای درس مشاوره و هدایت آموزشی را تایید نموده اند. و با توجه به این که مقدار آماره ی آزمون در هر دو گروه در سطح معناداری ۰.۰۵ بزرگ تر از t بحرانی یعنی ۱.۹۶ است. بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد میانگین محتوای درسی پیشنهادی برای درس مشاوره و هدایت آموزشی در هر دو گروه با بیش تر از ۴.۵ تأیید شده است. و در حد خیلی زیاد و زیاد مورد تأیید است. و با توجه به تفاوت بین میانگین دو گروه که ۱.۵۲ و از t بحرانی ۱.۹۶ کوچکتر است بین میانگین ها تفاوت معناداری وجود ندارد و هر دو گروه در مورد محتوای درسی مشاوره و هدایت آموزشی توافق دارند.

یکی از اصول پذیرفته شده روان شناسی پرورشی این است که بهترین زمان یادگیری هر چیز درست پیش از آغاز استفاده و پرداختن بدان است؛ زیرا در آن موقع، علائق فرد در بالاترین حد خود است و خطر کهنه و منسوخ شدن دانش او در حداقل امکان قرار دارد. از این رو، زمان مناسب برای کمک و راهنمایی شغلی به منظور اخذ تصمیم مناسب، پیش از موقعی است که تعداد زیادی از کارآموزان به انواع اطلاعات نیاز دارند و خواهان آن هستند (۸) در نظام جدید متوسطه، جایگاه خدمات راهنمایی و مشاوره مشخص شده است و در کنار آن، کتابی به نام آشنایی با برنامه ریزی تحصیلی - شغلی با ارزش ۲ واحد درسی برای سال اول نظری در نظر گرفته شده است. بخش عمده ای از درس با هدف آشنایی دانش آموز با سه محور اصلی خودشناسی، «حرفه شناسی» و «توانایی تصمیم گیری و برنامه ریزی برای آینده» مطرح شده است. ارائه درس با روش های معمول، که عمدتاً متکی بر حافظه است، اهداف

موردنظر را تأمین نمی کند، بلکه چنان که در طرح درس آمده است، الگوی راهنمایی و مشاوره گروهی را دارد:

۱. ارائه اطلاعات کافی در مورد رشته های تحصیلی، شرایط و نحوه ادامه تحصیلی آنها؛

۲. اختصاص یک ساعت مشخص کلاسی برای ارائه اطلاعات تحصیلی - شغلی؛

۳. کمک در زمینه شناخت هر چه بیشتر توانایی ها، علایق و استعدادها و امکانات شخصی - محیطی؛

۴. ایجاد رغبت و علاقه تحصیلی - شغلی، ارائه آگاهی از رشته های تحصیلی با شغل ناشناخته برای محصلان؛

۵. ارائه کتب اطلاعات شغلی در زمینه مزایا و محدودیت های مشاغل، شرایط ورود، میزان درآمد و ترفیع، مشکلات و نیازمندی های کاری، چشم انداز بازار کار، و نیاز جامعه به این مشاغل در آینده (۱).

۶. مریان با میانگین ۴.۶۱ روش ها و فنون پیشنهادی برای مشاوره و هدایت آموزشی کارآموزان جهت دستیابی به فرصتهای شغلی مناسب را تأیید نموده اند. با توجه به مقدار آماره آزمون ۳۰۲۱۰ با درجه ی آزادی ۳۲ و سطح معناداری ۰.۰۰۴ که بزرگتر از t بحرانی ۱.۹۶ است، می توان نتیجه گرفت با احتمال ۹۵ درصد روش ها و فنون مشاوره و هدایت آموزشی پیشنهاد شده مورد تأیید مریان است.

فرشاد، ۱۳۷۱، در تحقیقی با عنوان «بررسی تأثیر برنامه راهنمایی و مشاوره در انتخاب رشته های تحصیلی، به ویژه رشته های فنی، که بر روی ۱۲۰ نفر از دانش آموزان پسر سال سوم راهنمایی تهران» انجام داد و نتایج تحقیق نشان داد که بدون وجود برنامه راهنمایی و مشاوره در مدارس راهنمایی، نمی

توان اطلاعات تحصیلی به دانش آموزان داد و برنامه راهنمایی و مشاوره در میزان تمایل آزمودنی ها به انتخاب رشته های فنی مؤثر بوده است.

الگوی آموزشی پیشنهاد شده

الگوی آموزشی که در اینجا ارائه میشود، برگرفته از نتیجه ی پژوهش و حاصل ارزیابی مربیان مراکز آموزش فنی و حرفه ای از الگوی پیشنهاد شده است.

عنوان درس: مشاوره و هدایت تحصیلی

تعداد واحد: ۲ واحد (۳۴ ساعت)

نوع درس: نظری-عملی

اهداف آموزشی:

مشاوره و هدایت کارآموزان جهت دستیابی به فرصتهای شغلی مطلوب، آگاهی از نیازهای بازارکار، افزایش توانایی ارتباط با بازارکار، آشنایی با فرصتهای شغلی موجود، توانایی کارآموزان در تدوین طرح کسب و کار و راه اندازی کسب و کار متناسب با علایق خود و نیازهای جامعه

محتوای درسی:

در برنامه آموزشی مورد نظر، محتوای درسی مشاوره و هدایت تحصیلی در چهار سطح باید ارائه شود:

سطح ۱. مهارت و توانایی ارتباط با بازار کار

سطح ۲. آشنایی با فرصتهای شغلی مطلوب

سطح ۳. مهارتهای حل مسئله و خلق ایده

سطح ۴. تدوین طرح کسب و کار و آماده شدن برای ورود به بازار کار

این محتوای درسی به صورت جزئی تر عبارت است از: خلاقیت، کارآفرینی، نیاز بازارکار، شناخت فرصت ها، مهارت های حل مسأله، مخاطره پذیری، ایده کسب و کار، طرح کسب و کار، مهارتهای ارتباطی، مهارتهای مدیریتی، مهارتهای کارآفرینی و خلاقیت، ارائه کتب اطلاعات شغلی در زمینه مزایا و محدودیت های مشاغل، شرایط ورود، میزان درآمد و ترفیع، مشکلات و نیازمندی های کاری، چشم انداز بازار کار، و نیاز جامعه به این مشاغل در آینده.

روش های تدریس:

روشها و فنون مشاوره برای درس مشاوره و هدایت تحصیلی به ترتیب اولویت شامل: روش حل مسأله، کارگاه آموزشی، گردش علمی، آموزش گروهی و مباحثه گروهی و نوشتن طرح کسب و کار جدید و سخنرانی می باشد(۷).

منابع

- ۱.مجید فرشاد، بررسی تأثیر برنامه راهنمایی و مشاوره در انتخاب رشته های تحصیلی به ویژه رشته های فنی، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۷۱.
- ۲.طیبه زندی پور، بررسی زندگی تحصیلی - شغلی، کرج، نادی، ۱۳۶۹.
- ۳.جورج و کریستیانی، روان شناسی مشاوره؛ نظریه ها و اهداف، ترجمه رضا فلأحی و محسن حاجیلو، تهران، رشد، ۱۳۷۴.
- ۴.واتسون شرتزر، اصول راهنمایی، ترجمه علی شریعتمداری، اصفهان، مشغل، ۱۳۵۲؛
- ۵.عبدالله شفیع آبادی، راهنمایی و مشاوره شغلی و حرفه ای و نظریه های انتخاب شغل، تهران، رشد، ۱۳۷۴.
- ۶.شفیع آبادی، عبدالله، فنون و روشهای مشاوره، تهران، نشر ترمه، چاپ پنجم، ۱۳۸۱، ص ۳۲
- ۷.جوریس، بورس و مارس، ویل و لیلی، کالهن(۱۳۸۰)الگوهای تدریس ۲۰۰۰.ترجمه محمرضا بهرنگی، تهران:کمال تربیت
- ۸.برنامه ریزی تحصیلی و شغلی، طیبه زندی پور، وزارت آموزش و پرورش، چاپ دوازدهم، ۱۳۸۹، ص ۲۹

۹.ACREDITATION & QUALITY ASSURANCE IN VOCATONAL EDUCATION AND TRAINING;LUXEMBURG;PUBLICATION OFFICE OF THE EUROPEAN UNION;۲۰۰۹

۱۰.EQAVET,EUROPEAN QUALITY ASSURANCE IN VOCATONAL DUCATION AND TRAINING;EQAVET INDICATORS TOOLKIT;۲۰۱۰-۲۰۱۱

۱۱.QUALITÄTSRAHMEN FÜR DIE BERUFSAUSBILDUNG ;IG-METAL;RESSORT BILDUNG UND QUALIFIZIERUNGSPOLITIK;۲۰۰۹